

Alternativní a augmentativní komunikace (AAK)

Komunikace

- Přijímání a výměna informací, sdělování myšlenek, citů
- Komunikace jako základní potřeba
- K. jako podmínka pro vývoj člověka (duševní schopnosti, emoce chování)
- Verbální způsob komunikace
- Nonverbální způsob komunikace

AAK – vymezení pojmů

- AAK kompenzuje k. poruchy
 - osob s částečně či úplně znemožněnou verbální komunikací
 - podpora dorozumění, komunikace, vyjádření pocitů, přání...
- Augmentativní k.** – podpora již existujících schopností a dovedností, které jsou nedostatečné
- Alternativní k.** – náhrada mluvené řeči

Oblasti obtíží i osoby s postižením

- Závažná postižení mluvené řeči nebo její chybění
- Narušení pohybu – narušení mimiky, gestikulace
- Problémy se slovní zásobou
- Problémy s neverbální složkou – produkce, porozumění
-

Neverbální způsoby komunikace

- Pohled
- Mimika
- Kinezika
- Fyzické postoje
- Gestika
- Haptika
- Proxemika
- Prostředí

Hlediska pro volbu AAK

- Diagnostika řečových schopností jedince
- Zjišťujeme:**
 - stupeň porozumění signálům nonverbální komunikace
 - stupeň porozumění řeči
 - současné způsoby komunikace
 - schopnost vyjadřovat souhlas a nesouhlas, rozumění symbolům a případné čtenářské dovednosti

Hlediska pro volbu AAK

☐ Zjišťujeme:

- úroveň hrubé a jemné motoriky
- motivaci ke komunikaci a schopnost dorozumět se
- sociální dovednosti, vztahy k vrstevníkům, chování, emoční projevy
- kognitivní a senzorní schopnosti, sociální prostředí klienta, způsob trávení času, možnosti podpory...

Komunikační systémy

Makaton

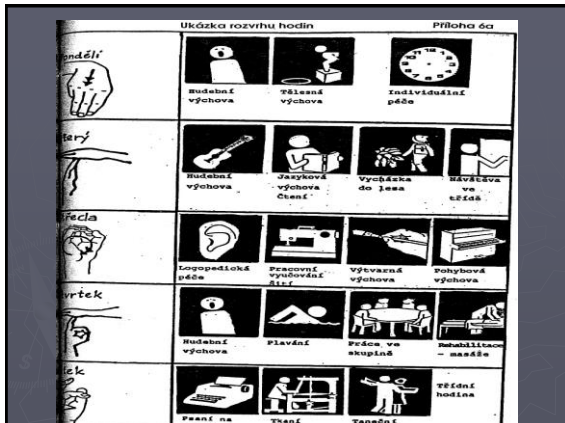
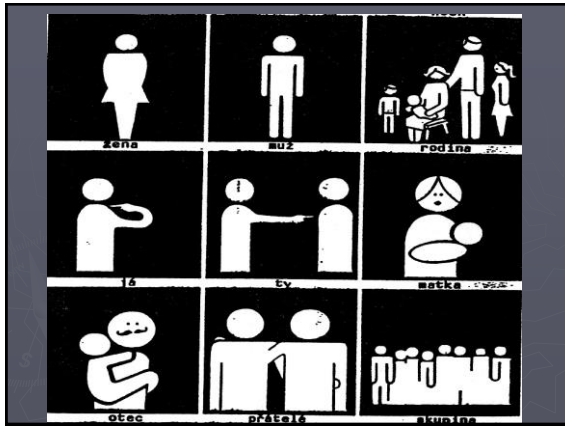
- ☐ Margaret Walker a tým
- ☐ Jazykový program, poskytuje základní prostředky komunikace
- ☐ Manuální znaky (základ 350 znaků) doplněné mluvenou řečí a symboly
- ☐ Znaky zejména ze znakového jazyka
- ☐ Vztah k všednímu dni, jednoduchost
- ☐ Složení individuální

Komunikační systém MAKATON (znaky)

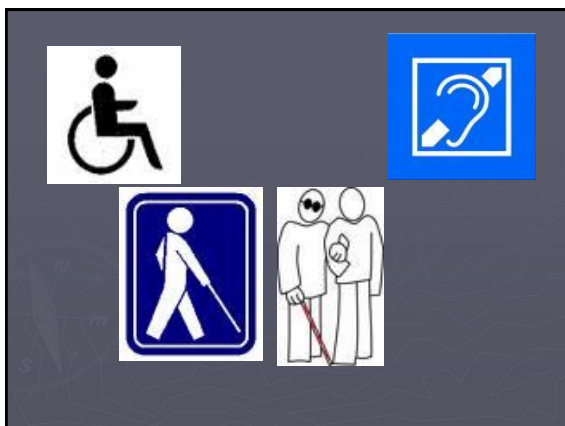

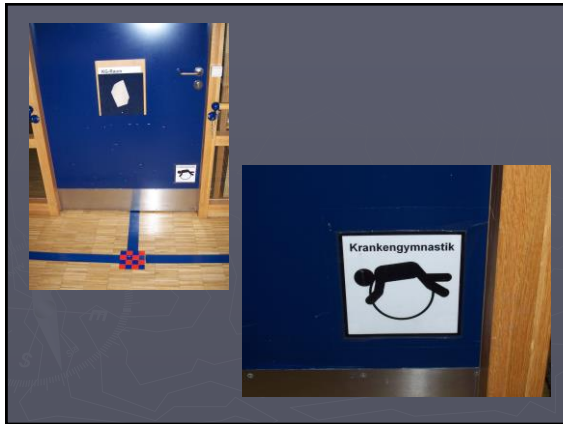
Piktogramy

- ☐ Zjednodušené zobrazení skutečnosti (předměty, činnosti, pocity)
- ☐ Možno použít obrázky či fotky
- ☐ Snadno srozumitelné
- ☐ Možnost skládat věty či vytvářet program dne

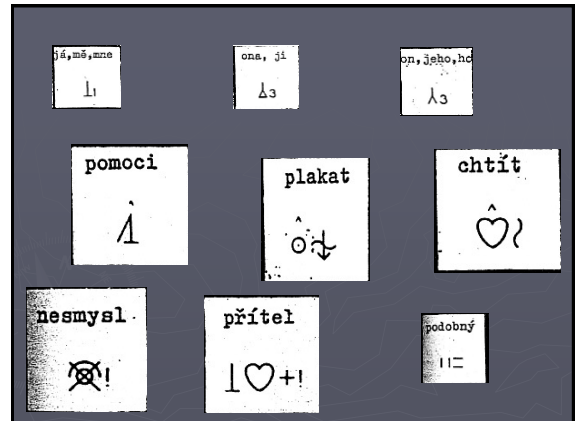
Kde se můžeme v běžném životě setkat s piktogramy?

Bliss

- Charles Bliss
- Jednoduché obrázky místo slov (inspirace čínskými znaky)
- Původně porozumění mezi národy, později úprava pro nemluvící osoby
- Základní slovník + další kombinace
- Adaptace pro jedince s omezenými pohybovými funkcemi (pomůcky)

Tvoření vět pomocí symbolů Bliss

Muž se dívá na televizi

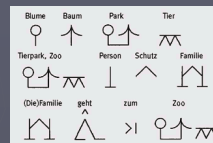
人 0 口 0 2 4 .

Holčička jde domů

人 女 屋 .

Kůň skáče

人 马 跳 .

Blissymbolics
Communication
International (Sweden)
<http://www.blissymbolics.org/index.php>

Facilitovaná komunikace

- Rosemary Crossley (70.-80.léta)
- Fyzická podpora ruky postiženého
- Ruka, zápěstí, paže
- Působení protitlaku
- Cílem – omezit podporu facilitátora na nejmenší míru
- Argumenty pro i proti

Facilitovaná komunikace

- [Kayla's Voice](#)...empowering people with autism (3:50)

Sociální čtení + sociální učení

*„...je chápáno jako **poznávání**, interpretace a přiměřené reagování na zraková znamení a symboly, piktogramy, slova a skupiny slov, které se často objevují v okolním prostředí nebo v širším kontextu, **aniž by byly využívány čtecí technické dovednosti**“*

Kubová (in Valenta, Müller 2003)

Sociální čtení

- U jedinců s mentálním postižením a s více vadami
- Poznávání na základě zrakového poznání symbolů, piktogramů, slov
- Bez čtecích dovedností
- 3 fáze:
 - Soubor obrázků a textů
 - Slova ve vztahu k piktogramům
 - Skupina slov ve vztahu k piktogramům

Další komunikační pomůcky

- Komunikační pomůcky s hlasovým výstupem
- Využití počítačové techniky
 - počítačové programy
 - myš
 - klávesnice, doteková obrazovka
 - ovládání počítače hlasem

Problémy u jedinců s autismem

- Kvalitativně jiné než u MR či afázie
- Řeč vážně narušena, schopnost mluvit ale zachována
- Chápání významu komunikace chybí
- Cíle rozvoje/výuky
 - Jak komunikovat
 - Proč komunikovat
 - Volba vhodné formy

Výběr způsobu komunikace

- Volba alternativních způsobů náročná
- Chybí vhodný komunikační systém
- Nápadné chování
- Komunikace na úrovni abstraktního myšlení dítěte (klienta)
- Vedle mluveného slova další formy
- Komunikace vede k nezávislosti

Formy komunikace (1)

- Řeč
 - nejvyšší forma komunikace
 - abstraktní a pomíjivá
- Gesta
 - problémy u vyjadřování emocí, citů
 - gesta symbolická
 - použití znakového jazyka jen omezeně možné (kognitivní nároky, napodobování...)

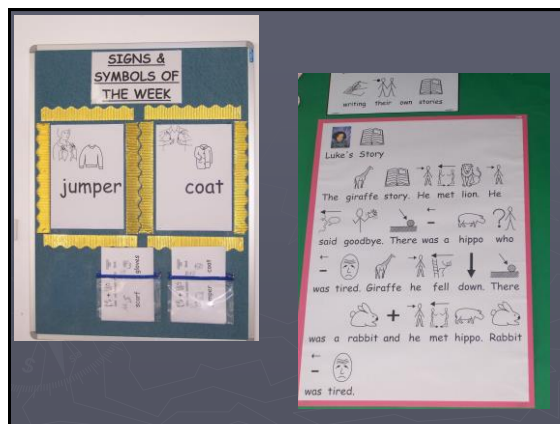
Formy komunikace (2)

- Komunikace s vizuální podporou
 - Velmi konkrétní
 - Fotografie, obrázky, piktogramy...
 - Jednoznačnost, vazba na realitu
- Výhody
 - Obrázky pochopitelné pro každého
 - Menší kognitivní nároky
 - Není pomíjivá, trvalost
 - Jednoznačnost

Další prostředky komunikace

Příklady z praxe

Komunikační tabulka, sešit...

Komunikační pas pro člověka s těžkou poruchou komunikace

- Co je podle Vašeho názoru důležité, aby lékaři a zdravotníci o člověku věděli (přes ošetřování, před pobytem ve zdrav. zařízení)?

Duální senzorké postižení

Helen Keller

- Helen [Keller Speaks out](#) (3:09)
- Jaké formy komunikace jste zaznamenali?

Helen Keller

- [Speech](#) (9:03)
- The Miracle Worker (1962) - [Water Scene](#) (6:11)

- Komunikace s hluchoslepými (Lorm) - [text](#):

- [Tadoma](#) + další (1:03):
[How Helen learned talking](#) (3:09)

Další prostředky komunikace

- Znakový jazyk
- Braillovo písmo
- Prstová abeceda – daktylotika
- Znakování ruku v ruce
- Lormova abeceda
- TADOMA, tactiling
- Komunikační tabulky

Dělení AAK

- podle způsobu přenosu informace:**
 - *statické*
 - *dynamické*
- podle druhu senzorického kanálu, jenž zprostředkovává poskytovanou informaci**
- podle využitelnosti speciálních pomůcek**

Dělení AAK

- podle způsobu přenosu informace**
- podle druhu senzorického kanálu, jenž zprostředkovává poskytovanou informaci:**
 - *akusticko-taktilní* (pohybově-dotyková komunikace...)
 - *optické* (mimicko-gestikulační komunikace...)
 - *opticko-akustické a vibrační systémy* (orální komunikace, elektroakustická, vibrační zařízení...)
- podle využitelnosti speciálních pomůcek**

Dělení AAK

- podle způsobu přenosu informace**
- podle druhu senzorického kanálu, jenž zprostředkovává poskytovanou informaci**
- podle využitelnosti speciálních pomůcek:**
 - *bez pomůcek*
 - *s pomůckami*
 - *jiné typy*

Dělení AAK

- podle způsobu přenosu informace:**
 - *statické*
 - *dynamické*
- podle druhu senzorického kanálu, jenž zprostředkovává poskytovanou informaci:**
 - *akusticko-taktilní* (pohybově-dotyková komunikace...)
 - *optické* (mimicko-gestikulační komunikace...)
 - *opticko-akustické a vibrační systémy* (orální komunikace, elektroakustická, vibrační zařízení...)
- podle využitelnosti speciálních pomůcek:**
 - *bez pomůcek*
 - *s pomůckami*
 - *jiné typy*